

moeilijkheden waar de industrie vooral van het jaar '41 af voor kwam te staan. In '40 ging het in vele bedrijfstakken nog min of meer 'normaal' toe. De tekorten lagen toen nog in het verschiep; talrijke bedrijven konden zich voorlopig redden met de voorraden grond- en hulpstoffen die zij vóór de meidagen van '40 opgebouwd hadden, en toen men door die voorraden heen was, hadden belangrijke bedrijfstakken opdrachten van de *Wehrmacht* of opdrachten uit het Duitse bedrijfsleven (de *verlagerte Aufträge*) aanvaard waartoe door de Duitsers nieuwe voorraden grond- en hulpstoffen ter beschikking gesteld werden. In het eerste bezettingsjaar waren ook de financiële resultaten over het algemeen uitgesproken gunstig, hetgeen samenhang met het feit dat men, gegeven de kooplust bij de handel en bij het publiek, oude voorraden incurante producten tegen alleszins lonende prijzen kon opruimen. Met dat al was het totaalbeeld dat de Nederlandse industrie na een jaar bezetting vertoonde, toch reeds opmerkelijk ongelijk: er waren bedrijfstakken (bedrijven voor de vervaardiging van schoenen, tricotage-artikelen, zeep, katoenen weefsels, tapijten) waar de bedrijvigheid tot minder dan de helft van het vooroorlogse peil ingekrompen was – er waren andere (walsbedrijven en bedrijven voor de vervaardiging van cement- en betonwaren en straatklinkers) waar zij 30% en meer boven het vooroorlogse peil lag. Elk bedrijf had in ieder geval nog orders en kon door-draaien. De eerste grote schok kwam pas in de herfst van '41 toen, zoals wij in de vorige paragraaf uiteenzetten, talloze bedrijven in belangrijke bedrijfstakken opeens bericht ontvingen dat zij geen brandstof en energie meer zouden ontvangen. Een tweede grote schok kwam in '42 toen het 'uitkammen' van de bedrijven begon, d.w.z. toen duizenden bedrijven Duitse commissies moesten toelaten die nagingen welke arbeiders naar Duitsland gezonden konden worden.

Het zou mogelijk zijn, van elke industriële bedrijfstak een aparte bezettingsgeschiedenis te schrijven; elk groot bedrijf leent zich eveneens voor het schrijven van zulk een geschiedenis. Het zouden uitbeeldingen worden van een voortdurende worsteling – worsteling met de zich steeds duidelijker aftekenende tekorten aan grond- en hulpstoffen, met de tekorten aan brandstof en energie, met de transportmoeilijkheden, met de vloed paperassen die men van Duitse instanties en van de rijksbureaus ontving, worsteling óók voor het behoud van de arbeiders en, later, van de machines, worsteling tenslotte met allerlei Nazi-instellingen, zoals het Nederlands Arbeidsfront, die de bedrijven trachtten binnen te dringen. Alleen in al die tientallen, zo niet honderden monografieën zou een in zijn gedetailleerdheid adequaat beeld gegeven kunnen worden van de Nederlandse industrie tijdens de bezetting. Wij zien onze taak anders. Hoewel wij in deze paragraaf hier en